

W odpowiedzi na listy
Marii Grzegorzewskiej

PORTRETY NAUCZYCIELI W STUDENCKICH NARRACJACH

Monika Kupiec
Marta Krasuska-Betiuk

W odpowiedzi na listy
Marii Grzegorzewskiej

PORTRETY NAUCZYCIELI W STUDENCKICH NARRACJACH

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

Recenzowały
Prof. dr hab. Józefa Bałachowicz
Dr hab. Hanna Kędzierska, prof. UWM

Projekt okładki
Arkadiusz Kupiec

Ilustracja na okładce
Teresa Krupska

Redakcja i korekta
Hanna Cieśla

Publikacja finansowana przez
Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej
ze środków na działalność statutową

Copyright © by
Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej
Warszawa 2022

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Polska

ISBN 978-83-66879-77-5
e-book 978-83-66879-78-3

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej
02-353 Warszawa, ul. Szczęśliwicka 40
tel. 22 5893645
e-mail: wydawnictwo@aps.edu.pl

List J.M. Rektor APS Barbary Marcinkowskiej z okazji uchwalenia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej

Droga Społeczności Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

Zaledwie tydzień minął od uroczystej inauguracji roku akademickiego 2021/2022, podczas której ogłaszaliśmy rozpoczęcie nowego 100-lecia działalności Akademii Pedagogiki Specjalnej Marii Grzegorzewskiej, a już mamy kolejny powód do dumy i radości. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, uchwałą z 14 października br. podjął decyzję, że rok 2022 będzie rokiem naszej Patronki.

Słowa Marii Grzegorzewskiej, że „dobrze wiedzieć, że są tacy mocarze ducha [...] tacy tytani pracy, którzy wszystko potrafią podporządkować sprawie, której służą”, bo „są jak gdyby busolą naszą, naszym drogowskazem. Zupełnie nie dlatego, żeby się starać im dorównać, ... ale żeby stanąć na tej właśnie płaszczyźnie działania co oni, to znaczy na płaszczyźnie pracy rzetelnej i dobrego rozumienia, na czym jej istotna wartość polega” [i], my w Akademii od zawsze odnosiliśmy do samej ich Autorki. Dla nas Maria Grzegorzewska była i jest pod każdym względem busolą i drogowskazem. Mamy nadzieję, że dzięki ustanowieniu roku 2022 rokiem Marii Grzegorzewskiej jej działalność ma szansę stać się w naszym kraju powszechnie znana.

Marii Grzegorzewskiej zawdzięczamy przede wszystkim stworzenie pedagogiki specjalnej w Polsce – pedagogiki koncentrującej się na osobach ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi. Należy podkreślić, że Patronka naszej Uczelni uczestniczyła w działaniach na rzecz rozwoju tej dyscypliny zarówno w kraju, jak i na świecie. Była orędowniczką solidnego przygotowania nauczycieli do pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami i trudnościami zakłócającymi rozwój i funkcjonowanie w społeczeństwie. Choć jej misja nie znajdowała początkowo dużego zrozumienia w społeczeństwie, to Maria Grzegorzewska konsekwentnie realizowała swoje cele, zaczynając od organizacji kursu dla nauczycieli przygotowującego do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami, przez dwuletnie studia prowadzone w założonym przez siebie w 1922 roku Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej. Instytut ten z czasem został przekształcony w Państwowe Studium Pedagogiki Specjalnej, później w Wyższą Szkołę Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej aż po obecnie działającą Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

Maria Grzegorzewska była znana z tego, że potrafiła jak nikt inny łączyć działalność naukową z praktyką. Jej postawa dlatego tak mocno oddziałuje, że pracy teoretycznej towarzyszyło wybitnie humanistyczne podejście do drugiego człowieka, osobiste zaangażowanie i niespotykana życzliwość wobec wychowanków

---

[i] *Listy do Młodego Nauczyciela*. Warszawa: Wydawnictwo APS, 2002, s. 40.

i wychowanek – zarówno nauczycieli, jak i dzieci i młodzieży. Tę postawę dostrzeże każda osoba, która sięgnie po lekturę „Listów do Młodego Nauczyciela”.

Mamy nadzieję, że rok 2022 – Rok Marii Grzegorzewskiej – będzie inspirował nas wszystkich do refleksji i działań – z jednej strony na rzecz rzeczywistego docenienia codziennej pracy specjalistów wspierających osoby o różnych potrzebach, a z drugiej strony – na rzecz nieustannej dbałości o jakość prowadzonych badań naukowych oraz jakość działalności dydaktycznej.

Barbara Marcinkowska

Spis treści

WSTĘP	11
--------------------	-----------

ROZDZIAŁ I

***Listy do Młodego Nauczyciela* MARII GRZEGORZEWSKIEJ**

– TREŚĆ I STRUKTURA	15
----------------------------------	-----------

1.1. Wprowadzenie	17
1.2. Publikacja <i>Listów do Młodego Nauczyciela</i>	18
1.3. Recepcja <i>Listów</i>	20
1.4. Ramy koncepcji osobowości nauczyciela-wychowawcy	21
1.5. Warsztat pracy nauczyciela	23
1.6. Doświadczenia zawodowe patronki odzwierciedlone w <i>Listach do...</i> ..	24

ROZDZIAŁ II

PRZYGOTOWANIE STUDENTÓW DO PEŁNIENIA

ROLI NAUCZYCIELA	27
-------------------------------	-----------

2.1. Kształtowanie (się) tożsamości przyszłych pedagogów	29
2.1.1. Tożsamość studentów w ujęciu psychologii rozwojowej	30
2.1.2. Tożsamość w perspektywie narracyjnej	32
2.1.3. Tożsamość w teorii tożsamości narracyjnej	35
2.1.4. Perspektywy tożsamości zawodowej przyszłych pedagogów	39
2.1.5. Motywacje zawodowe studentów kierunków pedagogicznych	45
2.1.6. Student(ka) jako podmiot czytający i piszący	48
2.1.7. Od wiedzy pedagogicznej studenta do wiedzy nauczyciela	53
2.1.8. Filary akademickiego kształcenia nauczycieli w kierunku profesjonalizmu	58
2.1.9. Zarys programu kształcenia na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie....	65
2.2. Esej i autonarracja w dydaktyce akademickiej	68
2.2.1. Esej jako gatunek pisarstwa akademickiego	68
2.2.2. Eseistyczność w perspektywie pedagogicznej	70
2.2.3. Esej jako gatunek dydaktyczno-naukowy	71

ROZDZIAŁ III

ROLA SPOŁECZNA NAUCZYCIELA 73

- 3.1. Społeczna a zawodowa rola nauczyciela 75
- 3.2. Osobowościowe wymiary roli zawodowej nauczyciela 79
- 3.3. Koncepcja meta-roli zawodowej nauczyciela 81
- 3.4. Etyka zawodu nauczyciela 82
- 3.5. Prakseologiczne ujęcie roli społecznej nauczyciela 84

ROZDZIAŁ IV

ZAŁOŻENIA I KONCEPCJA BADAŃ 87

- 4.1. Uzasadnienie badań, cele i problemy badawcze 89
- 4.2. Metoda badań, technika i narzędzie 90
- 4.3. Przebieg postępowania badawczego 92

ROZDZIAŁ V

ANALIZA STRUKTURY I TREŚCI STUDENCKICH ESEJÓW 101

- 5.1. Zbiorowy portret nauczyciela w studenckich wspomnieniach..... 103
  - 5.1.1. Nauczyciel wykonuje zawód z powołania 103
  - 5.1.2. Nauczyciel okazuje radość z wykonywanej pracy 106
  - 5.1.3. Nauczyciel odpowiada za atmosferę w klasie 107
  - 5.1.4. Nauczyciel rozwija pasję w uczniach 110
  - 5.1.5. Nauczyciel ma dobrą relację z uczniem 112
  - 5.1.6. Nauczyciel przygotowuje atrakcyjne aktywności dla ucznia 114
  - 5.1.7. Nauczyciel pomaga uczniom w trudnościach
w życiu osobistym i w nauce 116
  - 5.1.8. Nauczyciel jest dyspozycyjny i ceni rozmowę 118
  - 5.1.9. Nauczyciel dba o relacje między uczniami 119
  - 5.1.10. Nauczyciel ma relacje z innymi nauczycielami 121
- 5.2. Zbiorowy portret nauczyciela w osobistych doświadczeniach
pedagogicznych studentek i studentów 124
  - 5.2.1. Nauczyciel codziennie wywiera wpływ na ucznia 124
  - 5.2.2. Nauczyciel z powołania dobrze wykonuje swoją pracę 128
  - 5.2.3. Nauczyciel jest dyspozycyjny 133
  - 5.2.4. Nauczyciel odnosi sukces, gdy uczeń odnosi sukces 137
  - 5.2.5. Nauczyciel wykonuje trudną pracę 138
  - 5.2.6. Nauczyciel ma życzliwe relacje z rodzicami ucznia 144
  - 5.2.7. Nauczyciel dba o swój rozwój 145
  - 5.2.8. Nauczyciel ma dobrą relację z uczniem 147

5.2.9. Nauczyciel ma dobre relacje z innymi nauczycielami	150
5.2.10. Nauczyciel dba o relacje między uczniami	155
5.2.11. Nauczyciel ma dobre podejście do dziecka	157
5.2.12. Nauczyciel zna problemy ucznia i udziela pomocy	158
5.2.13. Nauczyciel odpowiada za bezpieczeństwo ucznia	161
5.2.14. Nauczyciel prowadzi atrakcyjne zajęcia	163
5.2.15. Nauczyciel pracuje z uśmiechem	165
5.2.16. Nauczyciel tworzy życzliwą atmosferę w klasie	167
5.3. Zbiorowy portret nauczyciela w studenckich planach zawodowych ..	171
5.3.1. Nauczyciel z powołania ma pozytywne nastawienie do pracy	171
5.3.2. Nauczyciel dba o swój rozwój, ma zainteresowania i talenty	174
5.3.3. Nauczyciel wykonuje trudną pracę	176
5.3.4. Nauczyciel rozwija pasje swoich uczniów	179
5.3.5. Nauczyciel odpowiada za atmosferę w klasie	182
5.3.6. Nauczyciel wpływa na los ucznia	185
5.3.7. Nauczyciel pomaga uczniowi i jego rodzicowi w trudnościach	188
5.3.8. Nauczyciel ma dobrą relację z uczniem	191

ROZDZIAŁ VI

PRÓBA INTERPRETACJI WYNIKÓW BADAŃ	195
--	------------

ZAKOŃCZENIE	205
--------------------------	------------

BIBLIOGRAFIA	211
---------------------------	------------

SUPLEMENT

Maria Grzegorzewska oczami studentek i studentów APS". Pod opieką Doroty Maroń	219
---	-----

ANEKS 1

Kodeks Etyki Zawodowej Nauczyciela	226
--	-----

ANEKS 2

Wyróżnione eseje studentek pt. <i>W odpowiedzi na list Marii Grzegorzewskiej...</i> autorstwa Sylwii Nowak i Izabeli Grudzień	228
---	-----